

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknikprodukter (rättsakt om nettonollindustrin)

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 16 mars 2023 till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknikprodukter.

Helsingfors den 17 maj 2023

Näringsminister Mika Lintilä

Industriråd Sampsa Nissinen

28.4.2023

KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING OM INRÄTTANDE AV EN ÅTGÄRDSRAM FÖR ATT STÄRKA EUROPAS EKOSYSTEM FÖR TILLVERKNING AV NETTONOLLTEKNIKPRODUKTER

1 Bakgrund

Kommissionen antog den 16 mars 2023 ett förslag (COM(2023) 161 final) till Europaparlamentets och rådets förordning om en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknikprodukter¹ (s.k. *förslag till förordning om nettonollindustrin, Net Zero Industry Act*).

Kommissionen gav den 1 februari 2023 ut ett meddelande som presenterade en övergripande plan för att främja konkurrenskraften för Europas koldioxidneutrala industri (E 174/2022 rd)². Planen omfattar fyra pelare: i) förutsägbara och förenklade regler, ii) snabbare tillgång till finansiering, iii) ökad kompetens och iv) öppen handel för resilienta försörjningskedjor. Förslaget till förordning om nettonollindustrin hör till de åtgärder som har angetts i samband med meddelandet och vars syfte är att förenkla regleringen i fråga om tillverkningen av sådana tekniker som är avgörande för uppnåendet av unionens klimatneutralitetsmål och säkerställandet av det koldioxidfria energisystemets hållbarhet.

Initiativet har en koppling till den tillfälliga kris- och omställningsram för statligt stöd som kommissionen antog den 9 mars 2023³ samt ändringen av den allmänna gruppundantagsförordningen om statligt stöd⁴.

Kommissionen gav ut samtidigt med förslaget till förordning om nettonollindustrin även ett initiativ som gäller råvaror av avgörande betydelse (COM(2023) 160 final)⁵. Förslaget som gäller råvaror av avgörande betydelse behandlas i en separat U-skrivelse.

2 Förslagets syfte

Europa är för närvarande nettoimportör av nettonollenergiteknik, eftersom omkring en fjärdedel av elbilar och batterier, och nästan alla solcellsmoduler och bränsleceller importeras, främst från

¹ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknikprodukter COM(2023) 161 final

² Meddelande från kommissionen: Meddelandet om en industriplan i den gröna given för nettonollåldern KOM(2023) 62 slutlig

³ Meddelande från kommissionen: Tillfällig kris- och omställningsram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina (2023/C 101/03)

⁴ Meddelande från kommissionen: C(2023) 1712 final om ändring av den förordning som antogs om ändring av kommissionens förordning (EU) nr 651/2014

⁵ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om råvaror av avgörande betydelse COM(2023) 160 final

Kina. För solcellsteknik och deras komponenter överstiger detta beroende 90 procent av produkterna i vissa led i värdekedjan, såsom göt och plattor. Inom andra sektorer, där EU:s industri fortfarande är stark, såsom vindturbiner och värmepumpar, håller EU:s handelsbalans på att försämrats.

Syftet med förslaget är att säkerställa att man inom EU snabbt bygger mer tillverkningskapacitet för tekniker, anordningar och komponenter som behövs för att producera klimatneutral förnybar energi för energiintensiva industrisektorer (till exempel stål, cement och gödselmedel). Kommissionen motiverar behovet av att öka tillverkningskapaciteten med att dessa tekniker är geostrategiskt viktiga och att stater utanför EU redan håller på att trygga upphandlingskedjor, produktion och marknader som gäller dessa. För närvarande är Europa i fråga om dessa tekniker beroende av produktion och import från tredjeländer, huvudsakligen och väsentligt av Kina, vilket ökar risken för beroende. Åtgärder på EU-nivån motiveras med ett gemensamt mål samt samordning som omfattar den inre marknaden och behovet av att hindra utvecklingen av fragmentering.

Förslagets mål är att fram till 2030 bygga en produktionskapacitet på 40 procent av det årliga behovet av nettonollteknik i Europa. Kommissionen definierar följande tekniker inklusive sina produktionskedjor som strategisk nettonollteknik som omfattas av särbehandling: solcells- och solvärmeteknik, landbaserad vindkraft och förnybara offshore-tekniker, batteri-/lagringsteknik, värmepumpar och geotermisk energiteknik, elektrolysanläggningar och bränsleceller, teknik för hållbar biogas/biometan, teknik för avskiljning och lagring av koldioxid (CCS) samt nätteknik. En lista över strategisk nettonollteknik finns i bilagan till förslaget. All koldioxidsnåla teknik som är central för Finland har inte definierats som strategisk nettonollteknik.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Förslaget till förordning bygger på sju pelare: förutsättningar som är nödvändiga för att främja projekt för tillverkning av nettonollteknik, göra administrativa förfaranden och tillståndsprocesser smidigare och fastställa strategiska projekt (pelare 1); öka kapaciteten för avskiljning av koldioxid (pelare 2); uppmuntra efterfrågan på nettonollteknik (pelare 3); säkerställa kvalificerad arbetskraft (pelare 4); främja innovation (pelare 5); skapa en styrningsstruktur (pelare 6) samt för att övervaka genomförandet av dessa åtgärder (pelare 7).

Förslagets syfte, tillämpningsområde och definitioner (artiklar 1–3)

I förslaget till förordning fastställs en ram för åtgärder för att främja innovation och öka tillverkningskapaciteten för nettonollteknik, för att stödja EU:s mål till 2030 att minska nettoutsläppen av växthusgaser med minst 55 procent jämfört med 1990 års nivåer och unionens klimatneutralitetsmål till 2050. Syftet med förslaget är att säkerställa tillgång till säker och hållbar nettonollteknik som behövs för att trygga hållbarhet i unionens energisystem samt att skapa arbetstillfällen av hög kvalitet.

Förslaget innehåller åtgärder som säkerställer att tillverkningskapaciteten för strategisk nettonollteknik, som räknas upp i förslaget, fram till 2030 närmar sig eller uppnår åtminstone en nivå på 40 procent av unionens årliga behov av införande. Syftet är att säkerställa fri rörlighet för nettonollteknik som släpps ut på den inre marknaden.

Förslaget ska tillämpas på nettonollteknik, förutom bestämmelser som gäller regulatoriska sandlådor: dessa bestämmelser ska tillämpas på innovativ nettonollteknik som avses i förslaget. Förordningen ska inte tillämpas på sådana råvaror av avgörande betydelse som hör till råvaruförordningens tillämpningsområde.

Med nettonollteknik avses följande tekniker: teknik för förnybar energi, el- och värmelagrings-teknik, värmepumpar, nätteknik, förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung, teknik för hållbara alternativa bränslen, elektrolysanläggningar och bränsleceller, avancerad teknik för produktion av energi från kärnprocesser med minimalt avfall från bränslecykeln, små modulära reaktorer med avancerade bränslen, teknik för avskiljning, utnyttjande och lagring av koldioxid, och teknik för systemrelaterad energieffektivitet. Med ovan nämnda hänvisas också till slutprodukterna, särskilda komponenter och särskilda maskiner som främst används för tillverkningen av dessa produkter. Dessa tekniker ska ha uppnått en teknisk mognadsgrad på minst åtta.

Med innovativ nettonollteknik avses teknik som uppfyller definitionen av nettonollteknik, men som inte har uppnått en teknisk mognadsgrad på minst åtta och som är tillräckligt avancerad för att testas i en kontrollerad miljö.

Med tillverkningsprojekt för framställning av nettonollteknik avses en planerad industrianläggning eller utbyggnad eller ombyggnad av en befintlig anläggning som framställer nettonollteknik.

Ett strategiskt nettonollprojekt är ett tillverkningsprojekt för framställning av nettonollteknik inom unionen som uppfyller kriterierna i artikel 10.

Med process för tillståndsgivning avses en process som omfattar alla relevanta administrativa tillstånd att planera, bygga, utöka och driva tillverkningsprojekt för framställning av nettonollteknik, däribland bygglov, kemikalietillstånd och tillstånd för nätanslutning samt miljöbedömningar och miljötillstånd, och som även omfattar alla administrativa ansökningar och förfaranden från godkännande av ansökningens giltighet till anmälan av det övergripande beslutet om utfallet av förfarandet av den ansvariga nationella behöriga myndigheten.

Med övergripande beslut avses ett beslut eller en samling beslut av myndigheter i en medlemsstat (med undantag för domstolar), där det avgörs om en projektansvarig ska få tillstånd att genomföra ett tillverkningsprojekt för framställning av nettonollteknik, utan att det påverkar ett beslut som fattas inom ramen för ett administrativt överklagandeförfarande.

Med projektansvarig avses vilket som helst företag eller ett konsortium av företag som utvecklar ett tillverkningsprojekt för framställning av nettonollteknik eller ett strategiskt nettonollprojekt.

Med regulatorisk sandlåda avses ett system som ger företag möjligheten att testa innovativ nettonollteknik i en kontrollerad verklig miljö under övervakning av en behörig myndighet.

Teknisk mognadsgrad är en metod för att skatta en tekniks mognadsgrad, enligt den klassificering som används av Internationella energioorganet (IEA).

Med kapacitet för avskiljning av koldioxid avses den mängd koldioxid som varje år kan lagras i en fungerande geologisk lagringsplats, enligt vad som tillåts inom ramen för direktiv 2009/31/EG, med syftet att öka koldioxidupptaget, särskilt från storskaliga industrianläggningar och som mäts i ton per år.

Med produktionskapacitet avses den totala volymen för produktionskapacitet av nettonollteknik som producerats i produktionsprojektet. Om produktionsanläggningen tillverkar vissa komponenter eller maskiner, som i första hand används till tillverkningen av slutprodukter, avses med tillverkningskapaciteten produktionskapaciteten för slutprodukten.

Gemensam kontaktpunkt, tillgång till information (artiklar 4–5)

Medlemsstaten ska utse en nationell behörig myndighet som ska utgöra en gemensam kontaktpunkt och svara för samordning och förenkling av beviljandet av tillstånd för nollnettoteknikprojekt och strategiska nollnettoteknikprojekt. Den behöriga myndigheten ska utgöra en gemensam kontaktpunkt i tillståndprocessen som ska leda till ett övergripande beslut som gäller ett visst projekt. Den ska även samordna inlämningen av alla relevanta dokument och uppgifter.

Därmed skulle uppdraget kunna delegeras till en annan myndighet vid varje enskilt projekt så att den myndighet, som får uppdraget, utgör den enda myndighetsåtkomstpunkten för projektets tillståndprocess.

Projektansvariga kan lämna in vilka som helst tillståndshandlingar i elektronisk form. Den nationella behöriga myndigheten ska innan tillstånd beviljas beakta alla undersökningar och utredningar som har genomförts för genomförandet av projektet i fråga samt tillstånd som har beviljats.

Den nationella behöriga myndigheten ska säkerställa att det finns lättillgänglig information om tillståndsförfaranden, inklusive därtill anknutna eventuella tvistlösningsförfaranden. Medlemsstaterna ska säkerställa att de nationella myndigheterna har tillräckliga resurser och kunskaper.

Medlemsstaterna ska tillhandahålla uppgifter som är centrala för nettonollteknikprojekt och strategiska nettonollteknikprojekt, centraliserat och digitalt. Uppgifterna ska omfatta tillståndprocesser, finansiering och investeringstjänster, nationella finansieringsmöjligheter och finansieringsmöjligheter på EU-nivå, tillgängliga företagstjänster, såsom bolagsskattedeklaration, skattelagstiftningen och den tillämpliga arbetslagstiftningen.

Utsatta tider för tillståndprocessen, miljöbedömningar och -tillstånd, planläggning, UNECE:s konventionernas tillämplighet (artiklar 6–9)

Tillstånd som beviljas för att bygga tillverkningsprojekt för nettonollteknik bör behandlas inom 12 månader om projektets årliga produktionskapacitet är mindre än 1 GW och inom 18 månader om projektets årliga produktionskapacitet är över 1 GW. Om den årliga produktionskapaciteten inte mäts i GW ska tidsfristen för behandling av tillståndet vara 18 månader. För tillstånd som gäller utbyggnad av befintliga produktionsanläggningar ska tidsfristerna vara hälften av de ovan nämnda.

Om projektets karaktär, komplexitet, plats eller storlek förutsätter ska den behöriga myndigheten kunna förlänga tillståndprocessen med högst en månad innan den ursprungliga tidsfristen löper ut. Om man anser att projektet medför risker för arbetstagarnas eller allmänhetens hälsa och säkerhet, får dessa tidsfrister förlängas fallspecifikt med ytterligare sex månader innan den ursprungliga tidsfristen löper ut.

Behöriga myndigheter ska senast inom en månad efter att ha mottagit tillståndsansökan kontrollera ansökningens förenlighet med kraven. Sökanden ska lämna in eventuella uppgifter som kompletterar tillståndsansökan inom 14 dagar från myndighetens begäran. Tidsfristen för beviljandet av tillstånd börjar den dag då den behöriga myndigheten konstaterar att ansökan är förenlig med kraven.

Den nationella myndigheten ska i samarbete med den som genomför projektet och andra relevanta myndigheter ta fram en detaljerad tidsplan för tillståndprocessen senast inom sex månader efter att ansökningens fullständighet har bekräftats. Tidsplanen ska ges ut på webbplatsen.

Ovan nämnda tidsfrister begränsar inte de skyldigheter som följer av unionsrätten och internationell rätt, och inte heller administrativa prövningsförfaranden och rättsmedel för omprövning i domstolen.

Om miljökonsekvenserna ska bedömas enligt artiklar 5–9 i direktivet 2011/92/EU (MKB-direktivet), bör den projektansvarige för projektet i fråga av den behöriga myndigheten begära ett utlåtande om hur omfattande och detaljerade de uppgifter som inkluderas i konsekvensbedömningen ska vara. Utlåtandet ska lämnas inom 30 dagar från begäran.

Om skyldigheten att bedöma miljökonsekvenser samtidigt beror på MKB-, SMB-, habitat-, fågel-, vattenram-, industriutsläpps-, avfalls- eller Seveso-direktivet⁶, ska den behöriga myndigheten antingen samordna eller slå samman förfarandena. I ett samordnat förfarande samordnar den behöriga myndigheten de miljökonsekvensbedömningar som unionslagstiftningen förutsätter. Om miljökonsekvensbedömningarna slås samman, ska de ingå i en bedömning.

Den behöriga myndigheten ska säkerställa att behöriga myndigheter lämnar ett utlåtande om miljökonsekvensbedömning som avses i artikel 1 i MKB-direktivet (inklusive miljörapport och samråd) inom tre månader efter att ha mottagit alla nödvändiga uppgifter som har samlats in enligt artiklar 5–7 i direktivet i fråga, och att de samråd som avses i artiklar 6 och 7 i nämnda direktivet slutförs.

Tidsfristen för samråd angående den miljörapport som avses i artikel 5.1 i MKB-direktivet ska vara högst 45 dagar. Om man bedömer att det föreslagna projektet orsakar exceptionella risker för arbetstagarnas eller den övriga befolkningens hälsa och säkerhet, förlängs tidsfristen till 90 dagar.

I planläggning och andra planer som gäller områdesanvändning ska nationella, regionala och lokala myndigheter vid behov beakta utvecklingen av projekt som gäller nollnettoteknik och strategisk nollnettoteknik. Om planerna omfattas av ett bedömningsbehov enligt artikel 6 i SMB-direktivet (2001/42/EG) och habitatdirektivet (92/43/EEG), sammanslås dessa bedömningar.

I den sammanslagna bedömningen ska man vid behov också granska eventuella konsekvenser för vatten och kontrollera om planen hindrar en vattenförekomst från att uppnå god status eller god potential eller om planen orsakar sådan försämring av statusen eller potentialen som avses i artikel 4 i vattenramdirektivet (2000/60/EG). Om medlemsstaterna i fråga ska bedöma vilka konsekvenser nuvarande och framtida åtgärder har på havsmiljön, inklusive samspelet mellan land och hav, såsom artikel 4 i direktivet om upprättandet av en ram för havsplanering

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt, Rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i Europeiska unionen, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG om bevarande av vilda fåglar, Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan, Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG om avfall och om upphävande av vissa direktiv, Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp eller Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG.

(2014/89/EU) avser, ska även dessa konsekvenser inkluderas i den sammanslagna bedömningen.

Förslaget ska inte begränsa tillgången till information, allmänhetens deltagande i beslutsfattandet och tillgången till rättslig prövning enligt FN:s ekonomiska kommissions (UNECE) konvention (Århuskonventionen), eller FN/ECE:s konvention om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsoverskridande sammanhang (Esbokonventionen, FördrS 67/1997).

Urvalskriterier för strategiska nettonollteknikprojekt, godkännande och prioriterad status (artiklar 10–12)

Strategiska nettonollteknikprojekt är tillverkningsprojekt som gäller tekniker och som räknas upp i bilagan till förslaget. Urvalskriterierna för strategiska projekt ska omfatta projektets satsning på den tekniska och industriella hållbarheten i unionens energisystem och/eller projektets bidrag till konkurrenskraften för leveranskedjan i EU:s nettonollindustri och skapandet av arbetstillfällen av hög kvalitet. Vid bedömning av strategisk status beaktas bland annat vilken betydelse den teknik som ska tillverkas har för en betydande ökning av unionens produktion, teknikens hållbarhets- och prestationsförmåga, betydelsen för utvecklingen av arbetskraftens kompetens samt betydelsen för koldioxidsnål och cirkuläreconomisk tillverkningspraxis. Medlemsstaterna ska på vissa grunder också erkänna projekt för koldioxidlagring som strategiska nettonollprojekt.

Om ett tillverkningsprojekt för nettonollteknik som är förenligt med bilagan till förslaget ligger i en mindre utvecklad region, övergångsregion eller territorier som omfattas av Fonden för en rättvis omställning, och om projektet är berättigat till finansiering enligt reglerna för sammanhållningspolitiken, bör det få status som ett strategiskt projekt på den projektansvarigas begäran utan formell ansökan. Även projekt, som antingen drar nytta av innovationsfonden för utsläppshandelssystemet eller är del av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse (*IPCEI*), Europas vätgasdalar (*European Hydrogen Valleys*) eller vätgasbanken, ska erkännas som strategiska nettonollteknikprojekt utan den formella ansökan som krävs i andra situationer.

Den projektansvariga ska lämna in ansökningar om erkännande av nettonollteknikprojekt som strategiska projekt till medlemsstaten i fråga. Medlemsstaterna ska bedöma ansökan inom en månad. Om medlemsstaterna inte fattar beslutet om ansökan inom tidsfristen, innebär detta att projektets strategiska status godkänns. Om medlemsstaten avslår en ansökan, har sökanden rätt att lämna in ansökan till kommissionen för bedömning. Kommissionen ska ge sin bedömning inom 20 arbetsdagar. Om kommissionen gör en annan bedömning än medlemsstaten ska projektet i fråga diskuteras på plattformen Net-Zero Europe. Om ett strategiskt nettonollteknikprojekt inte längre uppfyller de kriterier som fastställts för det kan medlemsstaten efter att ha hört den projektansvariga upphäva beslutet att tilldela ett projekt statusen som ett strategiskt nettonollprojekt.

Strategiska nettonollteknikprojekt beviljas prioriteratsstatus för att säkerställa de snabbaste tillståndsprocesserna, vilket omfattar miljöbedömningar och områdesplanering, enligt den nationella lagstiftningen och EU-lagstiftningen. Strategiska nettonollprojekt ska anses bidra till att trygga försörjningen av strategisk nettonollteknik i unionen och därför vara av allmänintresse.

Strategiska nettonollteknikprojekt anses enligt artikel 12(3) vara projekt som har ett väsentligt allmänintresse enligt vad som avses i artikel 6(4) och 16(1) i habitatdirektivet och artikel 9(1)(a) i fågeldirektivet samt artikel 4(7) i vattenramdirektivet, om alla villkor som fastställts i direktiven i fråga uppfylls.

Alla tvistlösningsförfaranden, rättstvister, överklaganden och rättsmedel i samband med strategiska nettonollprojekt inför nationella domstolar, tribunaler och paneler, inbegripet medling eller skiljeförfaranden, ska behandlas som brådskan, om och i den utsträckning sådana brådskanande förfaranden föreskrivs i nationell rätt.

Tillståndprocessen för strategiska nettonollteknikprojekt, påskyndande av genomförandet av projekt, koordinering av finansiering (artiklar 13–15)

Tillstånd som beviljas för att bygga strategiska projekt bör behandlas inom 9 månader om projektets årliga produktionskapacitet är mindre än 1 GW och inom 12 månader om projektets årliga produktionskapacitet är över 1 GW. Tillstånd som gäller lagring av koldioxid bör behandlas inom 18 månader. Om den årliga produktionskapaciteten inte mäts i GW ska tidsfristen för behandling av tillståndet vara 12 månader. På tillstånd som gäller ökning av produktionskapaciteten av de nuvarande produktionsanläggningarna tillämpas tidsfrister som är hälften så korta som ovan nämnda behandlingstider.

Överskridna tidsfrister skulle förutom beviljande av tillstånd innebära situationer, där vissa skyldigheter att göra miljökonsekvensbedömning som beror på EU:s lagstiftning ska tillämpas på projektet⁷ eller om principen om tyst myndighetsgodkännande inte finns i det nationella rättssystemet.

Utan att begränsa tillämpningen av regler för statligt stöd ska medlemsstaterna vidta åtgärder för att påskynda privata investeringar och rikta dem till strategiska projekt. Medlemsstaterna ska också kunna erbjuda administrativt stöd för att främja projekten bland annat genom att erbjuda hjälp för iakttagande av de administrativa skyldigheter och rapporteringsskyldigheter som tillämpas samt stöd för att öka allmänhetens acceptans av projektet.

Plattformen Net-Zero Europe ska diskutera finansieringsbehoven för strategisk nettonollteknik och flaskhalsar, eventuell bästa praxis särskilt för utveckling av EU:s gränsöverskridande värdekedjor utifrån en dialog som förs med relevanta industriallianser.

Plattformen Net-Zero Europe bör vid behov bistå den ansvariga för ett strategiskt projekt i frågor som gäller finansiering av projektet.

Mål för avskiljning av koldioxid, lagringskapacitet för koldioxid, olje- och gasproducenter som har tillstånd (artiklar 16–18)

I förslaget fastställs ett mål för unionen på 50 miljoner ton årlig lagringskapacitet för koldioxid fram till 2030.

Medlemsstaterna ska offentliggöra tillgängliga uppgifter om områden där lagringsplatser för koldioxid kan tillåtas i deras territorium. Medlemsstaterna ska ålägga olje- och gasproducenter, som har det tillstånd för prospektering, undersökning och utvinning som avses i direktiv 94/22/EG, att offentliggöra alla geologiska uppgifter avseende produktionsanläggningar som har avvecklats.

⁷ direktiven 92/43/EEG, 2000/60/EG, 2008/98/EG, 2009/147/EG, 2010/75/EU, 2011/92/EU eller 2012/18/EU (såsom i fotnot 6)

Medlemsstaten ska årligen rapportera till kommissionen om pågående projekt för avskiljning och lagring av koldioxid och behov i anknytning till dem samt nationella stödåtgärder för att främja dessa.

Olje- och gasproducenter som har tillstånd är skyldiga att delta i unionens lagringsmål för 2030 med andelar som beräknas separat. Medlemsstaterna bör specificera och rapportera till kommissionen dessa aktörers andelar i produktionen av råolja och naturgas 1.1.2020–31.12.2023. Aktörerna å sin sida ska regelbundet rapportera till kommissionen om sina planer samt sina framsteg i att uppfylla den avskiljningsskyldighet som fastställts för dem.

Kommissionen har möjlighet att anta delegerade akter gällande förfaranden som kan beaktas vid uppfyllandet av den lagringskapacitet som har fastställts för aktörerna, samt om rapporteringsskyldigheter i anknytning till frågan.

Offentliga upphandlingars bidrag till hållbarhet och resiliens, auktioner, andra offentliga åtgärder och samordning (artiklar 19–22)

I offentlig upphandling ska man i strategiska verksamhetsområden enligt i bilagan till förslaget bedöma det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet utifrån det bästa förhållandet mellan pris och kvalitet samt åtminstone utifrån anbudets bidrag till hållbarhet och resiliens. I övrigt iakttas i upphandlingen EU:s upphandlingslagstiftning⁸ samt tillämplig sektorspecifik lagstiftning och unionens internationella åtaganden, inklusive WTO:s avtal om offentlig upphandling samt andra internationella avtal som binder unionen.

Anbudets bidrag till hållbarhet och resiliens bör utgå från kriterier som gäller hållbarhetsmålen, främjande av innovationer och integration av energisystemet. I kriterierna ingår även kravet att beakta andelen produkter som kommer från en försörjningskälla, om den överskrider 65 procent av utbudet av nettonolltekniken i fråga i unionen.

Anbudets bidrag till hållbarhet och motståndskraft ska ges en viktning på mellan 15 och 30 procent. Även i auktioner för att använda förnybara energikällor ska anbudens överlägsenhet bedöma utifrån hållbarhets- och resilienseffekterna, och de ska ges en viktning på mellan 15 och 30 procent. Bidragen till hållbarhet och resiliens ska inte tillämpas om upphandlingen orsakar orimliga kostnader, tekniska problem eller inkompatibilitet med befintliga system.

Då det upprättas incitament för hushåll och konsumenter till köp av slutprodukter med nettonollteknik, ska incitamentssystemen uttryckligen främja inköp av sådana slutprodukter som har ett högt bidrag till hållbarhet och resiliens genom att komparativ ekonomisk fördel erbjudes för inköpen. Den komparativa fördelen får inte vara högre än fem procent av konsumentpriset för slutprodukten med nettonollteknik i fråga.

⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU om tilldelning av koncessioner, Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG eller Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG

Kommissionen kan ge handledning i bedömningen av bidraget till hållbarhet och resiliens. Kommissionen ska göra tillgängliga och regelbundet uppdatera de slutprodukter som nettonolltekniken enligt bilagan till förslaget omfattar, inklusive uppgifter om deras exportandelar i unionen.

Plattformen Net-Zero Europe ska behandla den praxis som tillämpas på medlemsstaternas upphandlings- och incitamentssystem samt frågor som gäller fastställandet av bidraget till hållbarhet och resiliens.

Europeiska akademier för nettonollindustrin, reglerade yrken och erkännande av yrkeskvalifikationer (artiklar 23–25)

Målet för europeiska akademier för nettonollindustrin som ska inrättas är att utveckla utbildningsprogram och utbildningsmaterial för utbildning, utveckling, produktion, införande och återvinning som gäller nettonollteknik samt för att stödja myndigheternas färdigheter i tillståndsprocessen och offentlig upphandling. Akademierna för industri ska kunna utveckla och införa kompetenshelheter för att främja rörlighet mellan arbetsplatser samt gränsöverskridande rörlighet till exempel genom Europeiska nätverket för arbetsförmedlingar (EURES) och verktyget EURAXESS.

Akademierna för industri ska motverka könsstereotyper genom att ägna särskild uppmärksamhet åt behovet av att få in fler kvinnor och unga, också sådana som befinner sig utanför arbetsmarknaden.

Medlemsstaterna bör regelbundet bedöma om de utbildningsprogram som akademierna för industri utvecklar svarar mot de nationella krav på yrkeskompetens som har fastställts för områden inom nettonollteknik. Då likvärdighet föreligger ska medlemsstaten främja erkännandet av kompetenshelheten enligt artikel 3(1) a i kompetensdirektivet (2005/36/EG) genom att godkänna kompetenshelheten som ett tillräckligt bevis på formell kompetens.

Om en yrkesgrupp som är viktig för nettonollteknik har reglerats enligt artikel 3(1) a i kompetensdirektivet, bör medlemsstaterna ha som syfte att utveckla gemensamma minimikrav som behövs för utövandet av detta yrke i syfte att skapa en gemensam utbildningsram som avses i artikel 49 a 1 i kompetensdirektivet och för automatiskt erkännande av kompetensen.

Plattformen Net-Zero Europe ska stödja kommissionen och akademin för industri bland annat genom att producera information som gäller efterfrågan på och utbudet av arbetskraft. Forumet ska förmedla information mellan akademierna för industri och de nationella utbildningsanordnarna och främja genomförandet av industriakademiernas utbildningsprogram. Forumet ska också främja erkännandet av industriakademiernas utbildningshelheter i medlemsstaterna och på den europeiska arbetsmarknaden. Forumet kan också främja utvecklingen av behövliga yrkesprofiler på de mest centrala branscherna inom nettonollteknik.

Forumet ska främja skäliga arbetsvillkor för arbeten i nettonollteknikindustrin, få in unga, kvinnor och pensionärer på arbetsmarknaden och locka kvalificerad arbetskraft från tredjeländer. Forumet ska främja samordning mellan medlemsstaterna och utbyte av bästa praxis samt bidra till unionens och medlemsstaternas politik för att locka till sig nya talanger från tredjeländer.

Regulatoriska sandlådor, åtgärder till små och medelstora företag (artiklar 26–27)

Medlemsstaterna kan inrätta regulatoriska sandlådor för nettonollteknik (*regulatory sandboxes*) som möjliggör utveckling, testning och validering av innovativ nettonollteknik i en kontrollerad, verklig miljö under en begränsad tid innan den släpps ut på marknaden eller tas i bruk. Regulatoriska sandlådor ska också inrättas, då vissa behörighetskrav uppfylls, på begäran av företag som utvecklar innovativ nettonollteknik.

De regler och villkor som tillämpas på regulatoriska sandlådor godkänns med separata genomförandeakter som ska lämna spelrum för nationella behöriga myndigheter för att ordna en regulatorisk sandlåda och särskilt för att främja små och medelstora företags samt startup-företags möjligheter att delta.

Utveckling och godkännande av innovativ nettonollteknik ska ske under direkt tillsyn och vägledning av de behöriga myndigheterna. Deltagande i en regulatorisk sandlåda ska inte påverka behörigheterna för den myndighet som övervakar försöket, men behöriga myndigheter ska utöva sina tillsynsbefogenheter och sin prövningsrätt på ett flexibelt sätt inom ramen för relevant lagstiftning. Vid behov ska man överväga att bevilja avvikelser eller undantag som gäller tillämpning av lagstiftningen.

Om en regulatorisk sandlåda orsakar fara för hälsa, säkerhet eller miljön, ska försöket omedelbart avbrytas. Om testningen innehåller användning av giftiga ämnen, kan testplanen godkännas först efter att tillräckliga skyddsåtgärder har vidtagits.

Förutsatt att deltagaren/deltagarna i sandlådan i god tro följer alla myndighetsanvisningar som kan tillämpas på den samt planen som tagits fram för försöket i fråga, ska inga straffavgifter eller andra sanktionsavgifter påföras av myndigheterna för överträdelse av tillämplig unionslagstiftning eller medlemsstats lagstiftning. Den regulatoriska sandlådan tar inte bort ansvarsfriheten, om den leder till skada för tredjeparter.

De regulatoriska sandlådorna bör om möjligt främja gränsöverskridande samarbete mellan behöriga myndigheter, och detta ska koordineras genom plattformen Net-Zero Europe. Medlemsstaterna ska årligen rapportera om försöken och deras resultat till kommissionen.

Medlemsstaterna ska prioritera tillträdet för små och medelstora företag till regulatoriska sandlådor. Medlemsstaterna bör rikta särskilt information, handledning och administrativt stöd till små och medelstora företag för att främja deltagandet i regulatoriska sandlådor.

Inrättande av plattformen Net-Zero Europe, uppgifter, sammansättning och verksamhet, nationella energi- och klimatplaner (artiklar 28–30)

Genom förslaget inrättas plattformen Net-Zero Europe som bistår kommissionen i dess arbete att samordna åtgärder enligt förordningen tillsammans med medlemsstaterna. Varje medlemsstat ska utse en företrädare på hög nivå till plattformen. Kommissionen svarar för den praktiska verksamheten i forumet och det tekniska stödet.

Forumet ska vara ett organ där kommissionen och medlemsstaterna kan diskutera och utbyta bästa praxis i frågor som gäller tillämpning av förordningen. Kommissionen kan också få feedback från tredjeparter, såsom experter och industrin, genom forumet. Forumets arbete kan organiseras i olika ständiga och tillfälliga undergrupper.

Forumets uppgifter ingår i förslagets olika artiklar. Forumet ska särskilt fokusera på uppföljning och genomförande av bestämmelser som gäller tillståndsförfaranden, gemensamma kontaktpunkter, strategiska nettonollteknikprojekt, samordning av finansiering, marknadstillträde, kompetens, rapportering och regulatoriska sandlådor.

Kommissionen och medlemsstaterna kan också samordna genom forumet nettonollindustripartnerskap som ingås med tredjeländer. Forumet ska också samordna sitt arbete med befintliga industriallianser.

Övervakning (artikel 31)

Genom bestämmelser som ingår i övervakning ser man till att produktionsmålen och målen för avskiljning av koldioxid framskrider på unionsnivå. Medlemsstaterna ska årligen insamla och rapportera till kommissionen om utvecklingen av nettonollteknik och marknadstrender, däribland genomsnittliga investerings- och produktionskostnader för tillverkningen samt marknadspriser för respektive nettonollteknik; produktionstekniken för nettonollteknik och utbildning och kompetens samt arbetstillfällen; import och export av nettonollteknik; den genomsnittliga varaktigheten för tillståndsförfaranden; tillstånd som beviljats och annullerats; regulatoriska sandlådor; lagringsvolymerna för koldioxid.

Medlemsstaterna ska överföra de uppgifter som samlas in till nationella statistikmyndigheter och Eurostat. Medlemsstaterna ska utse den nationella myndighet som ansvarar för överföringen av uppgifterna.

Kommissionen ska utifrån de rapporter som lämnas in övervaka unionens framsteg och årligen offentliggöra rekommendationer som en del av de årliga rapporterna om framsteg i konkurrenskraft på området ren energiteknik. Den ska också rapportera till Europaparlamentet och rådet om uppnåendet av det mål som gäller avskiljning av koldioxid.

Delegering av befogenhet, kommittéförfarande utvärdering (artiklar 32–35)

Kommissionen ska delegeras befogenhet att ändra de detaljerade regler som bland annat gäller beräkning av aktörsspecifika andelar för lagringskapacitet för koldioxid, modaliteter för avtal som gäller aktörernas skyldighet att bidra samt innehållet i rapporter om avskiljning och lagring av koldioxid. Kommissionen ska ha befogenhet att anta delegerade akter i fem år efter att förordningen träder ikraft, och det är också möjligt att förlänga kommissionens befogenhet.

Kommissionen ska också få befogenhet att anta genomförandeakter. Kommissionen ska biträdas av en kommitté som avses i kommittéförordningen (EU) nr 182/2011. Beroende på situationen kan man tillämpa rådgivande förfarande eller granskningsförfarande, eller genomförandeakter som tillämpas direkt.

Kommissionen ska utvärdera förordningen och dess effekter tre år efter dess tillämpningsdag och därefter vart fjärde år. Utvärderingsresultaten ska presenteras för Europaparlamentet och rådet.

Behandling av konfidentiella uppgifter, rättsakter som ska ändras, ikraftträdande och tillämpning (artiklar 36–38)

Medlemsstaterna och kommissionen ska säkerställa skydd av affärs- och företagshemligheter och andra känsliga, konfidentiella och säkerhetsklassificerade uppgifter som har skaffats och producerats för tillämpning av förordningen.

Förordningen om en gemensam digital ingång (EU) 2018/1724 ska ändras för att motsvara de skyldigheter att lämna information som i och med detta förslag åläggs myndigheterna. Slutbestämmelserna omfattar även bestämmelserna om ikraftträdande och tillämpning.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen

Förslagets rättsliga grund är artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), enligt vilken rättsakter som gäller den inre marknadens upprättande eller funktion kan antas för tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning. Förslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning, där Europaparlamentet och rådet tillsammans antar förordningen. I rådet iaktas kvalificerad majoritet. Enligt kommissionen möjliggör artikel 114 i EUF-fördraget harmonisering för att skapa en jämlik verksamhetsmiljö för att skapa nettonollteknikproduktion i Europa. Kommissionen konstaterar bland annat att det allmänna målet för detta förslag motsvarar först och främst målet att säkerställa en väl fungerande inre marknad genom att fastställa harmoniserade regler för skapande av tillverkningskapacitet för nettonollteknik i EU. Enligt artikel 1.2 i förslaget innehåller förordningen åtgärder som säkerställer den fria rörligheten för nettonollteknik som släpps ut på den inre marknaden. Enligt kommissionen förutsätts åtgärder på unionsnivå, då man beaktar nettonollteknikens komplexa och gränsöverskridande karaktär. Enligt kommissionen skulle icke samordnade nationella åtgärder för att säkerställa tillgång till denna teknik medföra en hög risk för snedvridning av konkurrens och fragmentering av den inre marknaden.

Enligt unionsdomstolens fasta rättspraxis ska valet av rättslig grund utgå från objektiva omständigheter som kan övervakas av domstolen och till vilka rättsaktens syfte och innehåll särskilt hör. Enligt unionsdomstolens etablerade uppfattning kan en rättsakt godkännas på basis av artikel 114 i EUF-fördraget endast om det av den objektivt och i realiteten framgår att dess syfte är att förbättra förutsättningarna för förverkligande av en inre marknad och verksamheten på den. Dessutom anses det i unionsdomstolens rättsliga praxis att artikel 114 i EUF-fördraget ger unionens lagstiftare omfattande prövningsrätt i att anta harmoniseringsåtgärder för den inre marknaden.

Kommissionen anser att förslaget till förordning är förenligt med subsidiaritetsprincipen som avses i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen (FEU). Kommissionen konstaterar att förslagets mål inte kan uppnås om medlemsstaterna handlar ensamma. Enligt kommissionen är de problem som har presenterats gränsöverskridande och gäller hela den gemensamma marknaden. Dessutom ska de föreslagna åtgärderna gälla branscher, där verksamhet på unionsnivå ger mervärde för den skala som förutsätts av åtgärderna, på grund av snabbheten och omfattningen.

Enligt kommissionen är förslaget till förordning även förenligt med den proportionalitetsprincip som avses i artikel 5 i EUF-fördraget och överskrider inte vad som är nödvändigt för att uppnå målen. Kommissionen anser att förslaget i stor omfattning är till nytta för europeiska ekosystem och främjar en grön omställning så att vederbörlig hänsyn också tas till andra centrala intressen.

Statsrådet anser att förslagets rättsliga grund i princip är ändamålsenlig. Statsrådet anser emellertid att man i den fortsatta behandlingen ska granska artikel 8 i förslaget till förordning som föreskriver att nationella myndigheter, inklusive regionala myndigheter, i tillämpliga delar vid planering av planläggning ska beakta utvecklingen av projekt som gäller tillverkningen av nettonollteknik. Bestämmelsen om planering av planläggning är otydlig, och därför är det svårt att bedöma vilka effekter förslaget har på medlemsstaternas ärenden som gäller planläggning. Allt eftersom förhandlingarna framskrider ska man bedöma om en sådan bestämmelse som föreslås i artikel 8 kan inkluderas i förordningen, vars rättsliga grund är artikel 114 i EUF-fördraget.

Statsrådet anser att förslaget nuvarande form överensstämmer med subsidiaritetsprincipen. Statsrådet anser emellertid att förordningsförslagets förenlighet med proportionalitetsprincipen bör bedömas i den fortsatta beredningen till din del som förslaget gäller medlemsstaternas frågor i anknytning till planläggning, eftersom planläggning anknyter till regionala och lokala drag. Frågor som gäller planläggning hör till den kommunala självstyrelsen som det föreskrivs om i 121 § i grundlagen.

Förslaget till förordning inverkar på organiseringen av medlemsstaternas myndigheters uppgifter, eftersom artikel 4 i förslaget till förordning förpliktar medlemsstaterna till att utse en nationell behörig myndighet för att samordna tillstånds- och andra administrativa förfaranden för projekten. Dessutom reglerar förslaget till förordning medlemsstaternas administrativa förfarande på detaljnivån till exempel genom att fastställa maximala tidsfrister för tillståndsförfarandet. I nuläget föreskrivs det i stor utsträckning om tillståndsförfaranden och andra administrativa förfaranden med nationell lagstiftning. Dessa bestämmelser förenlighet med proportionalitetsprincipen ska ännu bedömas medan förhandlingarna pågår. Dessutom bör man granska om medlemsstaterna ska ges mer spelrum än vad som föreslås för att organisera myndigheternas uppgifter och administrativa förfaranden med beaktande av medlemsstaternas geografiska skillnader och lokala förhållanden. Den reglering som gäller organisering av myndigheternas uppgifter och administrativa förfaranden ska också granskas med tanke på det kommunala självstyret.

5 Förslagets konsekvenser

Kommissionen har inte tagit fram en konsekvensbedömning av förslaget till förordning. Bristen på konsekvensbedömningar på EU-nivån försvårar den övergripande bedömningen av de föreslagna ändringarna samt bedömningen av om alternativa sätt att genomföra förslaget är lämpliga. Kommissionen har motiverat bristen på konsekvensbedömning med brådska. Kommissionen levererar emellertid konsekvensbedömningar som en del av arbetsdokumentet som ges ut inom tre månader efter att förslaget har getts ut.

Statsrådet anser att det är beklagligt att förslaget saknar en konsekvensbedömning. Konsekvensbedömningen ska preciseras allteftersom förhandlingarna framskrider.

5.1 Ekonomiska konsekvenser

Kommissionens mål är att företagens investeringar som skapar arbetstillfällen ska öka i EU-området med hjälp av rättsakterna, vilket om det händer i Finland medför positiva ekonomiska effekter som inkomst- och samfundsskatter. Omlokalisering av produktionen till Europa kan öka anordningarnas och komponenternas tillverkningskostnader och vidare deras priser.

Kommissionens förslag skulle ha ekonomiska konsekvenser för de nationella myndigheterna i synnerhet på grund av den gemensamma kontaktpunkten. Detta medför administrativa tilläggs-kostnader. Eventuella kostnader skulle påverkas av huruvida man inrättar en helt ny myndighet för verksamheten eller huruvida nya uppgifter kan inkluderas som en del av en befintlig myndighets uppgifter. Eventuella ytterligare finansieringsbehov behandlas som en del av de förfaranden som gäller planen för de offentliga finanserna och budgeten.

Enligt kommissionen förutsätter förslaget under den pågående budgetramperioden (2021–2027) anslag på totalt 11,457 miljoner euro, och enligt kommissionen kan detta finansieras helt genom att omfördela utgifterna inom rubriken i fråga i den fleråriga budgetramen.

Kommissionen gav den 23 mars 2023 ut en analys av marknads-, investerings- och finansieringsbehovssituationen för viss nettonollteknik⁹. Enligt kommissionens analys skulle uppnåendet av en produktionskapacitet på 40 procent för strategisk nettonollteknik förutsätta offentlig finansiering som EU:s nuvarande finansieringsram inte täcker.

Förslaget till förordning innehåller inte finansieringsinstrument på EU-nivå, men i dess ingress hänvisas till en fond för europeisk suveränitet (*European Sovereignty Fund*) som enligt kommissionen ska ge ett strukturellt svar på finansieringsbehovet för investeringar som är nödvändiga för den dubbla omställningen, inklusive nettonollteknik, och som har som mål att förbättra alla medlemsstaters möjligheter att delta i projekt och trygga den inre marknaden mot risker som beror på ojämn tillgång till statligt stöd. Texten i ingressen är emellertid otydlig och lämnar obesvarat vilket förhållande förslaget de facto har till den eventuella nya fonden. Om det emellertid senare skulle uppstå ett sådant förhållande, skulle det potentiellt kunna ha betydande ekonomiska konsekvenser med tanke på tillämpningsområdet för förslaget till förordning. Man har inte ännu antagit någon proposition om en fond för europeisk suveränitet, och det finns ännu ingen information om finansieringsmodellen för den eventuella fonden.

Kommissionen antog den 9 mars 2023 en tillfällig kris- och omställningsram för statligt stöd samt den allmänna gruppundantagsförordningen om statligt stöd, inom vilken det är möjligt för medlemsstaterna att bevilja statligt stöd för strategiska investeringsprojekt som omfattas av tillämpningsområdet för förslaget till förordning om nettonollindustrin.

Syftet är att bedöma de ekonomiska konsekvenserna allteftersom förhandlingarna framskrider.

5.2 Konsekvenser för den nationella lagstiftningen

Det är fråga om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning. Förordningen är direkt tillämplig lagstiftning i EU:s medlemsstater. Förordningen kan emellertid medföra behovet av att anpassa den nationella lagstiftningen för att svara mot förordningens reglering.

Artikel 7(1) i förslaget till förordning förpliktar den nationella behöriga myndigheten att avge ett utlåtande om projektets bedömningsprogram för miljökonsekvenser inom 30 dagar från att den projektansvariga lämnar in en begäran. Nationellt ska man enligt MKB-lagen innan kontaktmyndigheten avger sitt utlåtande ordna ett samråd, vars längd är 30 dagar eller av särskilda skäl 60 dagar.

Enligt artikel 7(2) i förslaget till förordning, om skyldigheten att genomföra miljökonsekvensbedömning samtidigt beror på MKB-, SMB-, habitat-, fågel-, vattenram-, industriavfalls-, avfalls- eller Seveso-direktiven (2011/92/EU, 2001/42/EG, 92/43/EEG, 2009/147/EG, 2000/60/EG, 2010/75/EU, 2008/98/EG, 2012/18/EU), ska den behöriga myndigheten antingen samordna eller slå samman förfarandena. Det är i princip svårt att slå samman ett enskilt projekt och mer allmän miljökonsekvensbedömning på plan- och programnivå i samma förfarande på grund av de olika tidpunkterna för planeringen och de behöriga myndighetsinstanserna. Till exempel svarar kommunen eller landskapsförbundet för bedömning av planläggningen och verksamhetsutövaren för bedömningen av effekterna på projektnivå. Det är möjligt att sam-

⁹ Commission Staff Working Document: Investment needs assessment and funding availabilities to strengthen EU's Net-Zero technology manufacturing capacity SWD(2023) 68 final

ordna olika miljökonsekvensbedömningar inom ramen för den nuvarande nationella lagstiftningen. Sammanslagning av dessa förfaranden skulle medföra ett behov av att ändra den nationella lagstiftningen.

Nationellt har tillståndsförfaranden splittrats på många olika förvaltningsområden och förfarandena utgår från sektorspecifika lagar. Fastställandet av projekt som hör till förslaget tillämpningsområde är inte tydligt, vilket kan skapa oklarhet samt utmaningar för det nationella genomförandet av förslaget. Förslaget kan identifieras ha effekter bland annat på det nationella miljörelaterade tillståndsförfarandet som det till exempel föreskrivs om i miljöskyddslagen (527/2014), vattenlagen (587/2011), naturvårdslagen (9/2023, gäller från och med 1.6.2023) och markanvändnings- och bygglagen (132/1999) samt på den lagstiftning som gäller förfarandet vid miljökonsekvensbedömning. I dessa avseenden riktas effekterna till flera olika behöriga myndigheter. Effekterna begränsas emellertid till situationer som gäller planering, byggande, utvidgning och användning av tillverkningskapaciteten för nettonollteknik. Enligt en preliminär bedömning har förslaget till förordning också effekter på bland annat tillstånds- och anmälningsförfaranden enligt lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor (309/2005, kemikaliesäkerhetslagen).

Förslaget förpliktar medlemsstaterna att utse en nationell behörig myndighet som utgör en gemensam kontaktpunkt och som samordnar tillståndsförfaranden för nettonollteknikprojekt och strategiska nettonollteknikprojekt enligt tidsfristerna i förslaget. Förslaget medför sannolikt ett behov av att ändra och komplettera den nationella lagstiftningen. Medlemsstaterna bör utse en nationell behörig myndighet inom tre månader efter att förordningen träder i kraft. Enligt en preliminär bedömning är tidsfristen för utseendet för kort, då man beaktar behovet av att ändra den nationella lagstiftningen i fråga om myndigheternas uppgifter.

I Finland finns det redan i fråga om miljölagstiftningen en uppgift för en samordnande myndighet som liknar den föreslagna myndighetsuppgiften, och den fastställs i lagen om samordning av vissa miljörelaterade tillståndsförfaranden (764/2019). Lagen i fråga möjliggör för sökanden av tillstånd samtidig behandling av flera tillstånd, enligt den så kallade principen om alla tjänster på ett och samma ställe. I praktiken är förutsättningen för samordning att de tillståndsärenden som samordnas ska bli anhängiga någorlunda samtidigt i det elektroniska systemet. Regionförvaltningsverket eller kommunens miljövårdsmyndighet är den samordnande myndigheten beroende på vilken myndighet som har behörighet i det miljö-, vatten- eller marktäktstillstånd som anknyter till projektet. I andra miljöstillstånd enligt lagen är Närings-, trafik- och miljöcentralen, Tukes och kommunens byggnadstillsynsmyndighet behöriga tillståndsmyndigheter. Den samordnande myndigheten samordnar myndighetssamarbetet för det projekt som ska samordnas då behandlingsfaserna för tillstånden slås samman. Lagen har inte ändrat myndigheternas innehållsmässiga behörighet i fråga om behandlingen av tillståndsansökningarna och besluten. På motsvarande sätt som i förslaget till förordning är syftet med lagen att samordna och påskynda tillståndsförfaranden för projekt som påverkar miljön. Förutsättningen för samordning är att tillståndssökanden begär detta. Rådgivning till sökanden är nära kopplat till samordningen.

I artikel 12 i förslaget till förordning föreskrivs om prioritering som gäller strategiska projekt i tillståndsförfaranden samt påskyndade förfaranden i tvistlösning, om den nationella lagstiftningen möjliggör förfaranden i fråga. I det nationella förvaltningsförfarandet behandlas ärenden ofta i den ordning som de blir anhängiga, vilket beror på kravet på jämlik behandling som föreskrivs i 6 § i förvaltningslagen. Myndigheten kan emellertid prioritera behandlingen av ett ärende, om det föreskrivs om detta i den nationella speciallagstiftningen. I förslaget fastställs även maximala tidsfrister för tillståndsprocesser för projekten. I 23 § i förvaltningslagen föreskrivs om det allmänna kravet på att ett ärende ska behandlas utan ogrundat dröjsmål. Det är emellertid möjligt att enligt den nationella speciallagstiftningen fastställa maximala tidsfrister

som gäller tillståndprocesser. Om medlemsstaten inte har fattat ett beslut utifrån ansökan om erkännande av ett strategiskt projekt inom de tidsfrister som föreskrivs i förordningen, ska erkännandet enligt artikel 11(3) i förslaget till förordning automatiskt anses vara godkänt. Det automatiska förfarande för godkännanden som avses i förslaget till förordning är inte i bruk i det nationella förvaltningsförfarandet.

I Finland har man föreskrivit utifrån regeringens proposition om temporärt företräde för vissa projekt som gäller grön omställning vid tillståndsbehandling i regionförvaltningsverken 2023–2026 och vid förvaltningsdomstolarna 2023–2028 ny lagstiftning som främjar en grön omställning. I lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken gjordes en temporär ändring i fråga om vissa projekt som gäller grön omställning och vissa planer. Regleringen gäller behandlingen av tillstånd vid regionförvaltningsverken och behandlingen av besvärärenden i förvaltningsdomstolarna. I och med lagen kan tillståndsansökningar som gäller vissa investeringar som stöder grön omställning och som tillämpar principen ingen betydande skada (DNSH) få förfarandemässigt företräde hos tillståndsmyndigheten 2023–2026 och överklaganden som gäller projekten i fråga kan få brådska behandling i förvaltningsdomstolarna 2023–2028. (RP 128/2022, lagen om behandling av miljöskydds- och vattenärenden vid regionförvaltningsverken 898/2009). Regleringen innehåller i stor omfattning liknande drag som de förslag som nu behandlas.

I Finland är undantag enligt artikel 4.7 i vattenramdirektivet (2000/60/EG) i nuläget möjligt endast i planeringsförfarandet för vattenvård. För närvarande pågår ett författningsprojekt, där man bereder bestämmelser om förfarande i undantagsärenden och om den behöriga myndigheten utanför planeringsförfarandet. Ändringarna skulle göra behandlingen av undantagsärendet flexiblare. Artikel 12.3 i förslaget till förordning betyder att den nationella prövningsrätten vid prövning av förutsättningar för undantag begränsas i fråga om denna förutsättning.

I Finland beslutar statsrådet enligt 66 § i naturvårdslagen (1096/1996) som genomför artikel 6(4) i habitatdirektivet om tillåtande av ett projekt eller en plan som betydligt försämrar naturvärden som utgör grunden för skydd av ett område som hör till Natura 2000-nätverket, om detta ska genomföras av ett skäl som är tvingande på grund av ett ytterst viktigt allmänt intresse, och om det inte finns någon alternativ lösning. Artikel 12.3 i förslaget till förordning betyder att statsrådets prövningsrätt begränsas i detta avseende. Samma ska gälla naturskyddsmyndighetens prövningsrätt till den del som det är fråga om undantag från skydd av arter som skyddas enligt naturvårdslagen enligt förutsättningarna i artikel 16(1) i habitatdirektivet och artikel 9(1) i fågeldirektivet som är förenliga med 49 § i naturvårdslagen.

I artikel 4(6) i förslaget föreskrivs om den skyldighet som åläggs nationella behöriga myndigheter att upprätta enkla sätt för tvistlösning som gäller tillståndsprocessen och beviljandet av tillstånd, och i tillämpliga delar om alternativa tvistlösningsförfaranden. I Finland söks ändring i regel genom att överklaga. I Finland används inte medlingsförfarande eller andra alternativa tvistlösningsförfaranden i förvaltningsprocessen.

5.3 Konsekvenser för myndigheterna

I och med förslaget skulle behöriga myndigheter anvisas nya uppgifter som anknyter till genomförandet av förslaget. Dessa skulle vara åtminstone den skyldighet för den gemensamma kontaktmyndigheten som gäller övergripande samordning av tillståndsprocessen samt rapporteringsskyldigheter till kommissionen gällande strategiska projekt och beviljande av tillstånd för dem, offentlig upphandling, lagring av koldioxid och regulatoriska sandlådor. Strategiska projekt och regulatoriska sandlådor anknyter också till vissa rådgivningsskyldigheter som gäller

företagen. Fastställandet av projekt som hör till projektets tillämpningsområde är inte tydligt, vilket kan skapa oklarhet samt utmaningar i myndigheternas verksamhet.

Förslagets bestämmelser som gäller offentlig upphandling skulle medföra nya skyldigheter för upphandlingsmyndigheterna vad gäller kvalitativ jämförelse av anbud.

Förslagets bestämmelser kan leda till krav på myndigheter som svarar för reglerade yrken att regelbundet bedöma om de utbildningsprogram som akademierna för industri utvecklar svarar mot de nationella krav på yrkeskompetens som har fastställts för områden inom nettonollteknik.

Kraven på snabbare tillståndsförfaranden kan kräva extra resurser för behöriga myndigheter och domstolar som svarar för tillståndsförfaranden.

6 Den nationella behandlingen av förslaget och behandlingen i EU

Sektionen för konkurrenskraft (EU8): 27.3.2023 (muntlig behandling); 6–13.4.2023 (skriftligt förfarande); 20–21.4.2023 (skriftligt förfarande med begränsad sammansättning);

Miljösektionen (EU23): 6–13.4.2023 (skriftligt förfarande)

Sektionen för energi (EU21): 6–13.4.2023 (skriftligt förfarande)

Utbildningssektionen (EU30): 6–13.4.2023 (skriftligt förfarande)

Informationsmöte för intressentgrupper 28.3.2023

EU-ministerutskottet (skriftligt förfarande) 27–28.4.2023

Behandlingen av förslaget inleddes i industrisammansättningen i rådets arbetsgrupp för konkurrenskraft och tillväxt. Rådets ordförandeland Sverige har som mål att under sin period föra förberedande diskussioner om förslaget. Ärendet ska inte gå vidare till den politiska nivån under Sveriges period.

I Europaparlamentet ansvarar utskottet för industrifrågor, forskning och energi (ITRE) för huvudbehandlingen. Behandlingen i utskottet har inte ännu börjat och betänkandets föredragande har inte ännu utsetts.

7 Förslagets förhållande till grundlagen samt grundläggande och mänskliga rättigheter

Enligt kommissionen främjar förslaget till förordning för sin del näringsfrihet som tryggas i artikel 16 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, eftersom förslaget ökar innovationskapaciteten samt efterfrågan på rena energitekniker enligt unionens och medlemsstaternas lagstiftning och praxis. Emellertid kan enligt kommissionen pelare 2 i förslaget till förordning, vars åtgärder ska hindra störningar i produktionskedjan, också ha effekter som tillfälligt begränsar näringsfriheten och avtalsfriheten. Åtgärderna i fråga begränsar också egendomsskyddet som tryggas i artikel 17 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Enligt kommissionen är dessa begränsningar av de grundläggande rättigheterna godtagbara, eftersom de föreskrivs i lagen, respekterar det väsentliga innehållet i rättigheter och friheter och är förenliga med proportionalitetsprincipen. Kommissionen anser att den föreslagna regleringen står i proportion till

det eftersträlvade målet, då man beaktar vilka allvarliga ekonomiska och samhälleliga konsekvenser störningar i leveransen av energi har samt vilken betydelse de åtgärder som ska bromsa störningarna har.

Förslaget till förordning är betydelsefullt åtminstone med tanke på 6 § (jämlighet), 10 § (skydd för privatlivet), 12 § (offentlighet), 18 § (egendomsskydd), 20 § (ansvar för miljön), 21 § (rättskydd) och 121 § (kommunal och annan regional självstyrelse) i Finlands grundlag (731/1999).

Jämlighet

I kapitel II i förslaget till förordning föreskrivs om åtgärder som möjliggör tillverkning av nettonollteknik för aktörer. Aktörerna skulle till exempel dra nytta av användningen av den gemensamma kontaktpunkten i tillståndsförfarandet samt av snabbt beviljande av tillstånd på grund av de tidsfrister som föreskrivs i förordningen. Dessutom skulle projekt som erkänns som strategiska dra nytta av åtgärder som föreskrivs i förslaget till förordning, till exempel påskyndade behandlingsförfaranden, och allmänintresset ska kopplas till dessa. I förslaget till förordning fastställs maximala tidsfrister för tillståndsförfaranden som gäller strategiska projekt. Strategiska projekt ska också på begäran från plattformen Net-Zero Europe få rådgivning angående finansiering som gäller projektet.

Regleringen försätter aktörer som producerar nettonollteknik samt projekt som erkänts som strategiska i en mer gynnad ställning jämfört med de övriga aktörerna, och därför ska regleringen bedömas med tanke på jämlighet enligt 6 § i grundlagen. Grundlagsutskottets etablerade uppfattning är att den allmänna jämlighetsprincipen inte medför strikta begränsningar av lagstiftarens prövning, då den reglering som respektive samhällsutveckling kräver eftersträvas. Det centrala är om varje särbehandling kan motiveras på ett sätt som är godtagbart med tanke på systemet med de grundläggande rättigheterna. Särbehandlingen får inte vara godtycklig eller skillnaderna oskäligen (se till exempel GrUU 37/2010 rd, s. 3/I, GrUB 11/2009 rd, s. 2, GrUU 18/2006 rd, s. 2/II). Utgångspunkten är att jämlighetsbestämmelsen i grundlagen endast gäller människor. Jämlighetsprincipen kan emellertid ha betydelse också vid bedömningen av reglering som gäller juridiska personer, i synnerhet när regleringen indirekt kan påverka fysiska personers rättsliga ställning. Perspektivets betydelse är desto mindre, ju längre denna koppling är (GrUU 11/2012 rd, s. 2/II, GrUU 37/2010 rd, s. 3/I).

Regleringen gäller företag, som har projekt som främjar produktionen av nettonollteknik, och företag, vars projekt har erkänts som strategiska. De möjliggörande åtgärderna främjar unionens mål om att stödja tillverkningen av nettonollteknik, och därför kan skillnaden i behandlingen av företag anses vara ett godtagbart mål. I förslaget till förordning fastställs kriterier för företag som tillverkar nettonollteknik och för erkännande av projekt som strategiska projekt, och därför är regleringen inte godtycklig. Enligt en preliminär bedömning skulle de möjliggörande åtgärderna inte leda till orimliga skillnader i hur företagen behandlas.

I kapitel VI gällande innovation i förslaget till förordning föreskrivs om regulatoriska sandlådor. Utifrån den föreslagna artikeln 26(4) kan de behöriga myndigheterna bevilja avvikelser eller undantag från iakttagande av lagstiftningen för deltagare i sandlådor i den utsträckning som tillåts enligt relevant unionsrätt eller nationell rätt. I förslaget till förordning föreskrivs om omständigheter som ska beaktas då undantag beviljas, såsom att sandlådeplanen säkerställer iakttagandet av centrala krav i lagstiftningen. Dessutom föreskrivs i den föreslagna artikeln 27 om åtgärder som främjar verksamheten i små och medelstora företag, såsom prioriterad tillgång till de regulatoriska sandlådorna för företagen i fråga.

Regleringen försätter de företag som deltar i regulatoriska sandlådor i en mer gynnsam ställning jämfört med andra företag, och därför har regleringen betydelse med tanke på jämlikhet som tryggas i 6 § i grundlagen. Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden genomgående ansett att försökslagstiftning som leder till en viss olikhet i sig är acceptabel med avseende på jämlikheten, om det finns ett godtagbart mål med försöket (se till exempel GrUU 20/2012 rd, s. 2/I–II och GrUU 58/2001 rd, s. 2/II samt de utlåtanden som dessa hänvisar till). Utskottet har kopplat samman frågan om godtagbar grund för ett försök också med att det uttryckligen ska ge information och erfarenheter om vissa planerade reformers konsekvenser (GrUU 51/2016 rd, s. 3, GrUU 19/1997 rd, s. 1/I).

De regulatoriska sandlådorna kan anses ha godtagbara mål i att främja innovationer och utnyttja de erfarenheter som fås från tillämpning av regleringen. Förslaget till förordning preciserar inte hur pass omfattande prövningsrätt myndigheten kan använda då den beviljar undantag från iakttagande av lagstiftningen i sandlådorna. I detta avseende bör man även beakta hur sandlådans verksamhet begränsas. Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska utövning av offentlig makt grunda sig på lag och i all offentlig verksamhet ska lagen noggrant iaktas. Genom lag ska dessutom utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter (80 § 1 mom. i grundlagen). Kravet sträcker sig också till en juridisk persons rättigheter och skyldigheter, även om betydelsen är desto mindre ju större företag det är fråga om vad gäller förmögenhetsmassa och ju större avståndet till fysiska personer är.

De åtgärder som enligt förslaget till förordning främjar verksamheten i små och medelstora företag kan preliminärt anses godtagbara med tanke på jämlikhet, eftersom den största delen av företagen i praktiken är små och medelstora företag, och därför förblir skillnaderna i särbehandlingen av företag små. Statsrådet har bedömt reglering som gäller delvis liknande sandlådor i statsrådets skrivelse om EU:s förslag till förordning om artificiell intelligens U 28/2021 rd. Enligt skrivelsen har statsrådet ansett att det är möjligt att stödja små och medelstora företag i och med inrättandet av test- och försöksmiljöer, men har också ansett att det är viktigt att det föreskrivs exakt avgränsat om regleringens tillämpningsområde och aktörernas skyldigheter samt förutsättningarna för undantag i den grundläggande rättsakten och att regleringen tryggar jämlikhet mellan aktörer (U 28/2021 rd, s. 25).

Egendomsskydd, avtalsfrihet, näringsfrihet

I 15 § i grundlagen föreskrivs om egendomsskydd. Med egendom avses förmåner med förmögenhetsvärde, till vilka äganderätt hör som den mest omfattande förmånen. Egendomsskyddet omfattar utöver den principiella rätten för en ägare att disponera och använda sin egendom på önskat sätt också rätten att råda över den (GrUU 41/2006, s. 2, GrUU 49/2005 rd, s. 2). Om man minskar eller begränsar rättigheter som tidigare hörde till äganderätten, ingriper man därmed i egendomen, även om föremålet som utgör objektet för äganderätten i och för sig förblir orört hos innehavaren (RP 309/1993 rd, s. 66). Skyddet av grundläggande rättigheter gäller huvudsakligen fysiska personer. I grundlagsutskottets praxis har ansetts att när skyldigheter enligt lag gäller börsbolag eller andra juridiska personer med stor förmögenhetsmassa har lagstiftaren utgångsmässigt mer svängrum beträffande egendomsskyddet än när bestämmelserna får direkta konsekvenser för de fysiska personerna bakom den juridiska personen (se till exempel GrUU 55/2018 rd, s. 3, GrUU 10/2014 rd, GrUU 21/2010 rd, GrUU 9/2008 rd, GrUU 32/2004 rd, GrUU 61/2002 rd och GrUU 34/2000 rd).

Artikel 18 i förslaget till förordning är betydelsefullt för egendomsskydd som föreskrivs i grundlagen, eftersom den ålägger olje- och naturgasproducenter som fått tillstånd skyldigheten att bidra till EU:s mål som gäller lagringskapaciteten för koldioxid. I förslaget till förordning föreskrivs om sättet att beräkna bidraget, men utifrån förslaget är det oklart vilka åtgärder bidraget

innebär. Regleringen i förslaget till förordning gäller aktörer som producerar råolja och naturgas, och i Finland finns det i praktiken inte sådana aktörer. Därmed kan regleringen ha en avlägsen koppling till fysiska personers rättsliga ställning, och lagstiftarna har ett större spelrum med tanke på egendomsskyddet.

Kommissionen motiverar den reglering i förslaget till förordning som begränsar egendomsskyddet bland annat med att begränsningarna är tillfälliga. Enligt artikel 18(4) i förslaget till förordning ska företagen inom 12 månader efter förordningens ikraftträdande göra upp en plan över hur de ska främja unionens mål som gäller lagringskapacitet för koldioxid fram till 2030. De åtgärder som omfattas av skyldigheten att bidra är oklara i förslaget till förordning, och därför är det svårt att bedöma den föreslagna regleringen med tanke på både egendomsskyddet och begränsning av näringsfriheten enligt 18 § i grundlagen.

Förslaget till förordning innehåller reglering som är betydelsefull med tanke på avtalsfrihet. Avtalsfriheten skyddas inte uttryckligen i grundlagen, men den får emellertid i viss grad skydd genom generalklausulen som tryggar vars och ens egendom (RP 309/1993 rd, s. 62). Artikel 18(5) i förslaget till förordning föreskriver om de sätt som aktören kan använda för att uppnå sitt mål om lagringskapacitet för koldioxid. Förslaget till förordning preciserar inte huruvida aktörerna skulle kunna uppnå sina mål på ett annat sätt än de som föreskrivs i förordningen. Enligt förslaget till förordning kan aktörerna till exempel ingå avtal för att uppfylla sitt bidrag, och kommissionen kan anta delegerade akter om modaliteter gällande avtalen i fråga. Regleringen preciserar inte huruvida parterna kan använda andra avtal än sådana som fastställs i kommissionens delegerade akter.

Rättsskydd, ansvar för miljön

Enligt bestämmelsen i 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Dessutom tryggas med stöd av denna bestämmelse behandlingens offentlighet samt rätten att bli hörd, att få ett motiverat beslut och att ansöka om ändring liksom de andra garantierna för en rättvis rättegång och god förvaltning genom lag.

Om medlemsstaten inte har fattat ett beslut utifrån ansökan om erkännande av ett strategiskt projekt inom de tidsfrister som föreskrivs i förordningen, ska erkännandet enligt artikel 11(3) i förslaget till förordning automatiskt anses vara godkänt. Det automatiska förfarande för godkännanden som avses i förslaget till förordning är inte i bruk allmänt i det nationella förvaltningsförfarandet. Bestämmelsen är problematisk enligt 21 § i grundlagen bland annat med tanke på användningen av rättsmedel för omprövning. Användningen av rättsmedel för omprövning förutsätter att myndigheten har gett ett beslut om avgörande av förvaltningsärendet. I 7 kap. i förvaltningslagen (434/2003) föreskrivs om myndighetsbeslutets form, innehåll, skyldigheten att motivera beslutet samt anvisningar om hur man begär omprövning och besväransvisning. Vid behandling av ett förvaltningsärende bör man även beakta de krav som gäller behandling av förvaltningsärenden. Dessutom är det viktigt att myndigheten ger ett beslut om erkännande av projektet, eftersom erkännandet kan inverka på andra aktörers än sökandens rättigheter.

Dessutom föreskrivs i artikel 13(4) i förslaget till förordning om automatiskt godkännande av särskilda mellanliggande steg (*specific intermediary steps*) vid frånvaro av svar från berörda administrativa organ inom de tillämpliga tidsfrister som föreskrivs i förordningen. Bestämmelsen i fråga gör det emellertid möjligt för medlemsstaterna att avvika från bestämmelsen i fråga, om deras nationella lagstiftning inte möjliggör automatiskt godkännande. Enligt bestämmelsen

i fråga ska det slutliga beslut, som uppstår som resultat av tillståndprocessen, vara uttrycklig. I Finland uppstår som resultat av tillståndprocessen uttryckligen ett beslut, så att man till exempel kan beakta den rätt att få motiverade beslut som föreskrivs i 21 § i grundlagen samt krav på myndighetsbeslut som föreskrivs i förvaltningslagen. Utfärdandet av ett förvaltningsbeslut inverkar även på andra instansers rättsliga ställning och genomförande av beslutet. Bestämmelsen lämnar det öppet hur man bör handla om det slutliga beslutet inte har fattats inom de tidsfrister som fastställs i förordningen.

I artikel 6 i förslaget till förordning föreskrivs om maximala tidsfrister för tillståndsgivning för projekt som gäller tillverkning av nettonollteknik och i artikel 13 åter om maximala tidsfrister för tillståndsgivning för strategiska projekt. Då de förutsättningar som föreskrivs i förordningen uppfylls vore det möjligt att bevilja vissa förlängningar av de maximala tidsfristerna för tillståndprocessen. Då maximala tidsfrister fastställs för beviljandet av tillstånd bör det krav på behandling på behörigt sätt som föreskrivs i 21 § i grundlagen beaktas. Förvaltningsärenden bör behandlas utan ogrundat dröjsmål, men behandlingen får inte äventyra kraven på behandling som görs på behörigt sätt. Vad gäller reglering ska man säkerställa att de maximala tidsfrister som fastställs för tillståndprocessen och myndigheternas möjligheter att bevilja förlängningar av tidsfrister ska stå i proportion till den tid som myndigheterna behöver för att noggrant kunna behandla ärendet. Om det fastställs för strikta tidsfrister för tillståndprocessen, är risken att myndigheterna inte ingående kan bedöma förutsättningarna att bevilja tillstånd till exempel med tanke på projektens miljökonsekvenser. Därför har tidsfristerna för tillståndprocessen en direkt koppling till det ansvar för miljön som föreskrivs i 20 § i grundlagen. Enligt bestämmelsen i fråga ska det allmänna verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

Förslaget till förordning har ett oklart förhållande till konventionen vad gäller tillgång till information, allmänhetens deltagande och möjlighet till rättslig prövning avseende miljöfrågor (den så kallade Århuskonventionen, FördrS 121/2004). Den tidsfrist som i artikel 7(1) i förslaget till förordning fastställs för den nationella behöriga myndigheten för att avge ett utlåtande om projektets bedömningsprogram för miljökonsekvenser möjliggör inte samråd om bedömningsprogrammet enligt vad som föreskrivs i MKB-lagen innan utlåtandet avges. I bedömningsprogrammet fastställs omfattningen av förfarandet för miljökonsekvensbedömning och dess precision, och att kunna påverka dem är en viktig del av det allmännas rätt att delta och rätt att påverka sin livsmiljö.

Kommunal och annan regional självstyrelse

I artikel 8 i förslaget till förordning föreskrivs att man vid planläggning i tillämpliga delar ska beakta bestämmelserna om utvecklingen av projekt som producerar nollnettoteknik. Uppgifter som gäller planläggning har ansetts vara en del av den kommunala självstyrelsen som 121 § i grundlagen föreskriver om. Dessutom ska kommunen enligt 20 § 2 mom. i markanvändnings- och bygglagen (132/1999) sköta områdesplaneringen, styrningen av och tillsynen över byggan- det samt utövandet av markpolitiken på sitt område. I den fortsatta behandlingen ska man granska hur artikel 8 i förslaget till förordning skulle påverka kommunernas prövningsrätt i frågor som gäller planläggning. Frågan ska också bedömas som en del av förslagets rättsliga grund och genomförandet av proportionalitetsprincipen (se ovan stycket *Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen*).

Förslaget till förordning inverkar på organiseringen av myndigheternas uppgifter och administrativa förfaranden. I den fortsatta behandlingen ska man granska hur regleringen i fråga påverkar den kommunala självstyrelsen och genomförandet av proportionalitetsprincipen.

Offentlighet

Enligt 12 § 2 mom. i grundlagen är handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna offentliga, om offentligheten inte av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av en offentlig handling eller upptagning.

I förslaget till förordning föreskrivs för medlemsstaterna om flera skyldigheter att lämna uppgifter och rapporteringsskyldigheter, varav en del gäller uppgifter om företag (se till exempel artiklar 18(2), 26(8) och 31(2)). I förslaget till förordning fastställs även för företagen direkta skyldigheter att lämna information till medlemsstaternas myndigheter enligt artikel 17(1) och till kommissionen enligt artikel 18(4) och (6). Dessutom föreskrivs i förslaget till förordning om medlemsstaternas eller kommissionens skyldigheter att mata in de uppgifter som rapporteras till en offentlig databas eller att hålla vissa uppgifter offentligt tillgängliga (se till exempel artiklar 9(2), 13(4), 17(1) och 18(6)). Till den del som skyldigheterna i förslaget till förordning om att göra uppgifter offentligt tillgängliga gäller myndigheternas handlingar, främjar regleringen offentligheten av myndigheternas handlingar som tryggas i 12 § 2 mom. i grundlagen.

I förslaget till förordning föreskrivs om handlingssekretess, vilket innebär ett undantag från offentligheten av myndigheternas handlingar som föreskrivs i 12 § 2 mom. i grundlagen. Artikel 36(1) i förslaget till förordning, enligt vilken uppgifter som fås vid genomförandet av förordningen endast ska behandlas i syften som fastställs i förordningen och uppgifter ska skyddas enligt unionslagstiftningen och den nationella lagstiftningen, är betydelsefull med tanke på sekretess. Vidare ska medlemsstaterna och kommissionen enligt artikel 36(2) säkerställa sekretess för affärshemligheter och annan konfidentiell information, som har uppstått vid tillämpningen av förordningen, enligt unionslagstiftningen och den nationella lagstiftningen. Enligt 12 § 2 mom. i grundlagen kan offentligheten av tvingande skäl begränsas genom lag. Nationellt föreskrivs om grunderna för sekretess i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, offentlighetslagen). Sekretessbelagda uppgifter som gäller företag, till exempel affärshemligheter, kan omfattas av skyldigheterna att lämna information, och det är nödvändigt att begränsa deras offentlighet enligt grunderna i lagen.

Författningsnivån

Förslaget till förordning innehåller befogenheter för kommissionen att anta delegerade akter och genomförandeakter. Om grunder för individens rättigheter och skyldigheter ska föreskrivas på nivån av unionens rättsakt som godkänns i lagstiftningsordning. Delegering av befogenhet bör begränsas till allmänna författningar i enlighet med artikel 290 i EUF-fördraget. Med stöd av dem kan man komplettera eller ändra vissa icke väsentliga delar av en författning som har godkänts i lagstiftningsordning.

Statsrådet riktar uppmärksamhet till att kommissionen ska kunna anta genomförandeakter till exempel om behörigheten för aktörer som deltar i regulatoriska sandlådor och val av dem till sandlådor, villkor som tillämpas på deltagarna samt administrativa förfaranden som gäller sandlådor. I den fortsatta behandlingen ska man säkerställa att det föreskrivs tillräckligt exakt avgränsat i den grundläggande rättsakten om vilka rättigheter och skyldigheter de instanser som deltar i sandlådorna har samt om myndigheternas befogenheter.

8 Ålands befogenheter

Enligt 18 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om byggnads- och planväsendet (7 punkten), natur- och miljövård (10 punkten) och näringsverksamhet med vissa begränsningar (22 punkten). I dessa avseenden anses förslaget till förordning omfattas av landskapets lagstiftningsbehörighet.

I kapitel 1 i förslaget till förordning föreskrivs om inrättande av en nationell behörig myndighet samt harmoniserade administrativa förfaranden. I kapitel II föreskrivs om erkännande av strategiska projekt och administrativa förfaranden som gäller projekten, inklusive den maximala längden för tillståndsförfarandet. Enligt 27 § 3 punkten i självstyrelselagen för Åland har riket däremot lagstiftningsbehörighet i fråga om statsmyndigheternas organisation och verksamhet. Enligt 18 § 1 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om ärenden som gäller landskapets förvaltning samt myndigheter och inrättningar som är underställda den, samt enligt 4 punkten i fråga om ärenden som gäller kommunernas förvaltning. Vad gäller utseende av en nationell behörig myndighet tillämpas 59 b § 3 mom. i självstyrelselagen, som föreskriver att om medlemsstaterna enligt gemenskapsrätten i något fall där både landskapet och riket har behörighet får utse endast en förvaltningsmyndighet, utser riket denna myndighet.

I artikel 18 i förslaget till förordning föreskrivs om den skyldighet som företag som producerar råolja och naturgas har att bidra till unionens mål som gäller lagringskapaciteten för koldioxid. Enligt 27 § 1 mom. 36 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsmakt i fråga om skatter och avgifter med de undantag som nämns i 18 § 5 punkten. Enligt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet däremot lagstiftningsbehörighet i fråga om grunderna för avgifter till landskapet.

I kapitel IV i förslaget till förordning föreskrivs om åtgärder som gäller offentlig upphandling. Enligt tolkningspraxisen för självstyrelselagen anses att landskapets lagstiftningsbehörighet i fråga om offentlig upphandling bestäms utifrån vilken enhet som gör upphandlingen.

9 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet har tidigare bildat uppfattningar om ärendehelheten bland annat i U 117/2022 rd samt E 174/2022 rd och E 102/2021 rd enligt följande:

Finland har förbundit sig till att främja företagens och verksamhetsområdenas gröna omställning som en del av målet enligt den nationella klimatlagen (423/2022) att uppnå klimatneutralitet 2035 och stöder kommissionens mål att ytterligare påskynda genomförandet av en grön och digital omställning. En öppen och regelbaserad handel har en central roll i att trygga EU:s konkurrenskraft och stödja en grön omställning. Det är viktigt att EU också i fortsättningen är öppen för internationell handel och investeringar.

Statsrådet betonar ett marknadsmässigt och teknikneutralt angreppssätt, där marknaden ges möjligheten att söka lösningar som är effektiva för att minska klimat- och naturskadorna. Den förnyelse som genomförandet av en klimatneutral industri kräver och framtidens konkurrenskraft förutsätter investeringar i ny teknik samt utveckling av mångsidiga, sektoröverskridande affärsverksamhets- och innovationsekosystem.

Tydliga, högklassiga och i fråga om längden rimliga administrativa processer är en central faktor vid främjandet av en grön omställning. Statsrådet betonar behovet av att beakta nationella särdrag på ett ändamålsenligt sätt genom att ge medlemsstaterna tillräckligt spelrum för utveckling och påskyndande av tillståndprocesserna.

Statsrådet identifierar vilken betydelse försök, pilotprojekt och regulatoriska sandlådor har för utvecklingen av nya tekniker och påskyndandet av införande, samt den offentliga upphandlingens betydelse för att skapa en koldioxidsnål marknad för cirkuläreconomiska produkter.

Statsrådet understöder unionens aktiva åtgärder för att säkerställa kompetens som möter nuvarande och framtida utmaningar på ett socialt rättvist sätt. Statsrådet anser att det är bra att olika befolkningsgrupper och verksamhetsområden beaktas övergripande i åtgärderna.

Finland fäster vikt vid att utsläppsfria energikällors ställning som en del av taxonomin ska säkerställas enligt principerna för teknikneutralitet och att osäkerhet angående kriterierna för kärnenergi påverkar investeringssäkerheten i branschen.

Statsrådet kompletterar sina tidigare ståndpunkter enligt följande för att delta i behandlingen av förslaget till förordning i rådet:

Statsrådet betonar ett övergripande perspektiv vid utveckling och tillverkning av teknik som behövs vid produktionen av ren energi för industrin. Lösningar bör sökas på sätt som förnyar industrin samt allra minst snedvrider den inre marknadens funktion och konkurrens.

Statsrådet anser att förslagets tillämpningsområde behöver klargöras. Statsrådet förhåller sig reserverat till kommissionens angreppssätt som definierar viss nettonollteknik och strategiska projekt som tillämpningsområde, eftersom det valda sättet inte beaktar den tekniska utvecklingen. Alla tekniker som möjliggör ren energiproduktion behövs i övergången mot klimatneutralitet.

Statsrådet identifierar betydelsen av smidiga tillståndsprocesser som en del av en attraktiv investeringsmiljö. Med tanke på verksamhetsmiljön är det viktigt att säkerställa att tillstånds- och ändringssökandeprocesserna och deras längder är förutsägbara. De maximala tidsfrister som fastställs för tillståndsprocessen och förlängningar av tidsfrister som beviljas av myndigheter ska stå i proportion till den tid som myndigheterna behöver för att noggrant kunna behandla ärendet.

Statsrådet fäster vikt vid artikel 11 i förslaget som eventuellt skulle delegera befogenhet till kommissionen vid det slutliga fastställandet av strategiska projekt. Ansvarsområden som anknyter till ärendet och förhållandet till nationellt ändringssökande bör tydliggöras allteftersom förhandlingarna framskrider. Statsrådet fäster vikt vid att det föreslagna förfarandet för automatiskt godkännande av ansökningar som gäller erkännande av strategiska projekt skulle vara problematiskt enligt 21 § i grundlagen, bland annat med tanke på användningen av rättsmedel för omprövning.

Lagstiftningen ska säkerställa en hög nivå för miljö- och naturskyddet och konsekvens i förhållande till unionens övriga miljöåtgärder och miljömål samt allmänhetens deltagande. För att beakta natur- och miljövärden bör det lämnas tillräckligt med nationellt spelrum för tillämpningen av principen om övervägande allmänintresse. Vad gäller detta bör man i de fortsatta förhandlingarna i synnerhet beakta tillämpningen av principen i förhållande till Natura 2000-områden, fågel- och habitatdirektivet samt vattenramdirektivet. Statsrådet anser att det är viktigt att det alternativ om att samordna olika förfaranden för miljökonsekvensbedömningar som anges i förslaget bevaras.

Målet ska vara att tydliggöra förslagets effekter på den nationella planeringen av områdesanvändningen.

I den fortsatta behandlingen ska uppmärksamhet riktas särskilt till att regleringen angående planläggning är tydlig och granska hur regleringen skulle påverka kommunernas provningsrätt i frågor som gäller planläggning. Dessutom ska man granska hur de förslag som gäller organisering av myndigheternas uppgifter och administrativa förfaranden skulle påverka det kommunala självstyret.

Statsrådet förhåller sig preliminärt reserverat till förslaget bestämmelser som gäller offentlig upphandling, där det fastställs kvalitativa krav för jämförelse av anbud, bland annat krav som gäller produkternas ursprungsland. I det fortsatta arbetet bör man precisera innehållet i de föreslagna hållbarhets- och resilienskriterierna och hur de genomförs i praktiken samt säkerställa att de bestämmelser som gäller upphandling är enhetliga med WTO:s avtal om offentlig upphandling och EU:s övriga internationella åtaganden.

Statsrådet anser att det är viktigt att få närmare information om medel för att öka kompetensen och förhåller sig preliminärt reserverat till skapandet av nya europeiska utbildningsstrukturer. Däremot anser statsrådet att det är mer ändamålsenligt att utveckla utbildningsinnehållen och utbildningens tillgänglighet med hjälp av befintliga partnerskap och digitalisering. Eftersom kompetensdirektivet erkänner yrkeskompetens och inte utbildningsprogram, bör enskilda utbildningsprogram inte bedömas genom yrkeskompetensregleringen.

Vad gäller regulatoriska sandlådor enligt regleringen ska man se till att det föreskrivs om tillräckligt exakta ramvillkor för verksamheten. I synnerhet bör man föreskriva tillräckligt exakt avgränsat i den föreslagna förordningen om vilka rättigheter och skyldigheter de instanser som deltar i sandlådorna har.

Den befogenhet att anta delegerade akter och genomförandeakter som enligt förslaget ska överföras till kommissionen ska vara proportionell, exakt och välmotiverad.

Statsrådet anser att förslaget rättsliga grund i princip är ändamålsenlig. Statsrådet bedömer emellertid om förslaget rättsliga grund är ändamålsenlig i fråga om planläggning allteftersom förhandlingarna framskrider. Statsrådet anser att kommissionens förslag till förordning i sin nuvarande form överensstämmer med subsidiaritetsprincipen. Genomförandet av proportionalitetsprincipen ska emellertid bedömas medan förhandlingarna pågår till den del som förslaget gäller planläggning, medlemsstaternas myndigheters uppgifter och administrativa förfaranden.

Statsrådet anser att man i de fortsatta förhandlingarna även behöver tilläggsutredning om förslaget förhållande till unionens övriga lagstiftning och den internationella rätten.

I den fortsatta behandlingen är det viktigt att säkerställa att förslaget till förordning ger en tillräcklig övergångsperiod för nationellt genomförande bland annat för lagstiftningens förutsägbarhet och de nationella behoven av att ändra lagstiftningen.

Statsrådet preciserar sina ståndpunkter allteftersom förhandlingarna fortskrider och lämnar behövliga fortsatta utredningar till riksdagen.